

Γλώσσα και ζωή

Ποία ιδιότητες του ανθρώπου συνέβαλον εις την ανάπτυξιν της γλώσσας.- Η χρησιμοποίησις των χειρών, τὸ ποσὸν καὶ τὸ ποιὸν τῆς τροφῆς, ἡ σχέσις τῶν φύλων αἷτια προαγωγῆς τοῦ κυρίου μέσου συνεννοήσεως

ὑπὸ ΓΕΩΡΓ. Ι. ΚΟΥΡΜΟΥΑΝ, Ὑφηγητοῦ τῆς Γλωσσολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν

B'

Ἐξετέθη εἰς τὸ πρῶτον ἄθρον πῶς διὰ τῆς ὀρθοστασίας καὶ τῆς ὀρθοστασίας ἀπέκτεσον ἢ ἀνθρώπος τὰς φυσιολογικὰς προϋποθέσεις πρὸς παραγωγήν τῶν φθόγγων, δηλαδὴ τῶν συστατικῶν στοιχείων τοῦ λόγου. Ἀπέκτεσον ὅμως καὶ ἐν μέσῳ ἐνεργείας, κατὰ τὸ ὅποιον πλεονεκεῖ πασῶν τῶν λοιπῶν ζωϊκῶν ὑπάρξεων. Ἀπέκτεσε τὴν ἰκανότητα τῆς χρησιμοποίησεως τῶν χειρῶν, τὴν ὁποίαν μόνον ἐν ἡμέρῃ τὰ πηθηκοειδῆ ἔχουν.

Ἡ ἰκανότης αὕτη ἀπῆλλαξε τὸ στόμα τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ πολλὰς ἰσχυρᾶς ἐνεργείας, σημερινώταται τῶν ὁποίων ὑπῆρξαν ἡ διὰ τῶν μεσῶν ἀπόχρησις τῆς ἀναγκαίου τροφῆς, ὡς καὶ ἡ διὰ τῶν κλιμακίων ἢ καὶ ἀόλων ἐπι χειρῶν ἀποκρίσεως τῶν κινδύνων. Μόνον εἰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις ἐπινοεῖται εἰς τὴν ἀνάγκη ὁ ἀνθρώπος νὰ χρησιμοποιῇ τὸ στόμα τοῦ ὡς μεσὸν ἐπιθέσεως καὶ ἀμύνης, ἀφοῦ τὴν ἐνεργείαν αὐτὴν ἐπέτελλον πλέον αἱ δὲ λίθων, ἔυλων κλπ. ἀπληθεῖα χεῖρες. Ἡ ἀπάλλαξη τοῦ στόματος τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τῶν ἐντονῶν αὐτῆν δρασίων, ἐδοθήσασιν ὥστε ν' ἀποκτήσῃ τὸ αὐτὸ εἰς ἐλαστικότητα καὶ ἐκινήσιον, ὅτι ἀπολέσεν εἰς δύναμιν, ἡ ἐξέλιξις δὲ αὐτὴ ἐπέτρεψε τὴν σημερινὴν αὐξήσασιν καὶ ποικιλίαν τῶν φωνητικῶν ἀρθρώσεων.

Αἱ χεῖρες ὅμως ἐδοθήσαν καὶ ἄλλως εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἀνθρωπίνης γλώσσας. Διὰ τῶν χειρῶν μόνον, ὡς δοθητικῶν μέσων ἐκφράσεως, δεξέως, περιγραπῆς κλπ. ἐδοθήθη ἡ σφαιρὴ λέξις καὶ ἡ ἀπλοῦς ἐννοία. Εἶναι γνωστὸν ὅτι καθ' ὅλα τὰ στάδια τῆς ἐξέλιξεως αὐτοῦ, ὁ προφορικὸς λόγος ἐδοθήθη καὶ δοθηταὶ ἀπὸ τῶν συνοδουμένων τῶν λόγων χειρῶν. Τὰ ἄρτια τ ο σ ο υ τ ο ς ε, τ ο ς ο δ ε, τὰ σημερινὰ τ ὁ σ ο ς δ α, τ ο σ ο δ ο ὑ τ σ ι κ ο ς, ἔ ν α ς ἔ ν τ ρ ο ς ε ἰ σ α υ' ἔ κ ε ἰ π ἄ ν ω κ λ τ, προϋποθέτουν ἀναγκαίως τὴν «δεξιὴν», δηλαδὴ τὴν δοθητικὴν τῆς χειρὸς πρὸς παραστατικότερον ἐκφρασιν τοῦ δηλούμενου. Εἶναι λογικὸν νὰ σκεφθῶμεν, ὅτι κατὰ τὰ πρῶτα στάδια τῆς ἐξέλιξεως τοῦ ἀνθρωπίνου λόγου, ἡ συνεργασία φωνῆς καὶ χειρὸς ὑπῆρξε στενωπότη. Οἱ μῆτις καὶ αἱ παντομίαι εἶναι ἀγαιοτάτη χρόνος ἀνεῖ τῆς χειρῶν ἢ τοῦ ἀδύνατον νὰ αἰσθητοποιῆται τὸ δηλούμενον πρᾶγμα.

Σπουδαίως ὡσαύτως συνετέλεσαν εἰς τὴν δημιουργίαν καὶ ἐξέλιξιν τῆς γλώσσας δύο εἰσὶ φυσιολογικὰ ἰδιότητες τοῦ ἀνθρώπου, σχετιζόμεναι ἀμέσως πρὸς τὴν πνευματικὴν καὶ κοινωνικὴν ἐξέλιξιν αὐτοῦ. Αἱ ἰδιότητες αὗται συνίστανται εἰς τὸ ποσὸν καὶ τὸ ποιὸν τῆς τροφῆς καὶ εἰς τὴν ἰδιότητα σεξουαλικῆν σχέσιν τοῦ ἀνθρωπίνου νέου.

Ἐὰν ὁ ἀνθρώπος ἦτο μόνον σαρκώδης, θὰ κατένευε τὸν χρόνον τοῦ ὅπου τὰ σαρκώδη ὅπλα, δηλαδὴ εἰς τὰ δύο στάδια τῆς πείνης καὶ τῆς πολυτροφίας γυνεῖσε. Οὔτε ὅμως ὁ κενὸς στόμαχος, οὔτε ὁ υπερφορτωμένος, δημιουργοῦν διῆθησι πρὸς ἐργασίαν καὶ ψυχικὴν διάθεσιν. Ἐὰν πάλιν ὁ ἀνθρώπος ἦτο μόνον χοιροφάγος, θὰ ἦτο ὑπογενομένος νὰ βόσκη καὶ νὰ καταναλώσῃ τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ βίου αὐτοῦ πρὸς ἀναζήτησιν τῆς τροφῆς του. Κατὰ φυσικὴν οικονομίαν ὅμως ὁ ἀνθρώπος τοῦεται μὲ κοῦρά

ζῶων καὶ ἰχθύων, ἀνὰ καὶ εὐγενῆ πρόγοντα τοῦ φυτικῆ βασιλείου.

Ἡ ἰδιότης αὕτη τῆς ἀνθρωπίνης θρέψεως, παρουσιάζει δύο μεγάλα πλεονεκτήματα. Ἡ ποικιλία τῆς τροφῆς ἐπολατλασίασε τὰ ἀντικείμενα τῆς προσοχῆς τοῦ πρωτογόνου ἀνθρώπου, πῦρνε τὸν κῆλον τῆς ἀντιλήψεως αὐτοῦ καὶ ἤρξησε τὰς παραστάσεις του. Ἡ τροφὴ ὡδῆγησεν ἐνωρὶς τὸν ἀνθρώπον νὰ γνωρίσῃ καὶ ἐκφράσῃ διὰ τῆς γλώσσας ἕνα ὀλόκληρον κόσμον ζωϊκῶν καὶ φυτικῶν. Κατὰ δεύτερον λόγον ἡ φύσις τῆς τροφῆς ἐπέτρεψε τὴν ἐκβολὴν ἰκανοποιῶν τῶν ἀναγκῶν τῆς θέρμεως καὶ ἀπῆλλαξε τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν ἀνάγκη νὰ καταναλώσασιν μὲ ἀποκλειστικῶς ζωοδὲς ἐνεργείας.

Ἐομόθετα τῶρα εἰς τὸ ζήτημα τῶν ἀγέσεων τῶν δύο φύλων καὶ τὴν τεραστίαν σημασίαν τῶν διὰ τὸ πρόβλημα τῆς δημιουργίας καὶ ἐξέλιξεως τῆς γλώσσας.

Ἡ σχέσις τῶν δύο φύλων εἰς τοὺς ἀνθρώπους δὲν χαρακτηρίζεται ὑπὸ τῆς περιοδικότητος, ὅπως συμβαίνει μὲ τὰ πλείστα τῶν ζῶων. Κατὰ γραμματικὴν ἐκφράσιν, δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν, ὅτι μεταξὺ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ὑφίσταται ἐν διαρκῆ «ἐγὼ» καὶ «σύ». Δημιουργεῖται τοιοῦτοτρόπος μία ἐσωτερικὴ ἐνότης μεταξὺ τῶν συζύγων, τὴν ὁποίαν ἐπαυξάνει ἡ ἀποκτησις ἀπογόνων καὶ αἱ ἰδιότητες εἰς τοὺς ἀνθρώπους συνήθως τῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ. Τὸ παιδί ἔχει ἀνάγκη μακροχρόνιον βοήθειας, πρᾶγμα ὁπερ καθιστᾷ στενὸν καὶ διαρκὴ τὸν σύνδεσμον τῶν συζύγων. Ἐν καὶ μόνον τέκνον δημιουργεῖ δι' ἀμφοτέρους τοὺς γονεῖς πολυετὴ καθήκον προστάτου, τροφῆς καὶ διδασκαλίου. Ἀκολουθοῦν καὶ ἄλλα καὶ τοιοῦτοτρόπος οἱ γονεῖς συνήθιστον νὰ παραμένουν πιστοὶ εἰς τὴν οἰκογενετικὴν ζῶον.

Ὁ πυρὴν τῆς ἀνθρωπίνης γλώσσας εὐρίσκαται μέσῳ εἰς τὴν οἰκογένειαν. Ὁ ἐνικός, ὁ δυτικός καὶ ὁ πληθυντικός ἀριθμοί, αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι «ἐγὼ», «σύ», «αὐτός(ς)» ἔχουν τὰς ρίζας τῶν εἰς τὰς συνήθεις μίας διαρκούς οἰκογενετικῆς ζωῆς. Ἡ οἰκογένεια αἰσθάνεται ἑαυτὴν ὡς μίαν ἐνότητα ἀπέναντι ἄλλων οἰκογενετικῶν: «ἡμεῖς» καὶ ὄχι «εἶς» ἢ «αὐτοί». Εἰς μερικὰς γλώσσας φαίνεται ὡς νὰ διετηρήθῃσαν πανόραται ἀναμνήσεις τῆς θέσεως τῆς γυναικὸς ἐν τῇ οἰκογενείᾳ, τοῦ ταυτισμοῦ τῶν ἐνοσίων «ἡμεῖς» καὶ «σύ». Ἡ γυναικὴ γλώσσα δηλοῦν ἀμφοτέρως τὰς ἐνοσίας διὰ τῆς λέξεως *ni*. Εἰς ἄλλας γλώσσας ἡ συνλαβὴ με δηλώνει τὰς ἐνοσίας «σύ» καὶ «ἐγώ».

ΠΩΣ ΗΜΠΟΡΟΥΜΕΝ ΝΑ ΒΛΕΠΩΜΕΝ ΕΙΣ ΤΟ ΣΚΟΤΑΔΙ

Διὰ πρῶτην φοράν ἀπεκλύθη μία συμμαχικὴ ἐφεύρεσις, ἡ ὁποία ἀσφαλῶς, πρὸς κάποιον μέγιστον ἔστω εἰς τὸς Γερμανοὺς καὶ τοὺς Ἰσπανοὺς. Ἡ ἐφεύρεσις βροῦζεταί εἰς τὰς ἐπερίθρους ἀκείνας καὶ ἐπιτρέπει εἰς τὸν χρησιμοποιοῦντᾶ τὴν εἰδικὴν συσκευήν, ἡ ὁποία κατασκευάσθη μετὰ τὴν ἐφεύρεσιν, νὰ βλέπῃ μεσθ εἰς τὴν ἕκτα. Ἡ συσκευή προσκολλᾶται εἰς τὸ κράνος τῶν σκοπῶν, οἱ ὅποιοι ἠμποροῦσαν νὰ βλέπουν ἀθέατοι τὰς προεγγυζούσας περιπέλους μὲ ὅλα τὰ ἐπακόλουθα διὰ τὸν ἔχθρον.

Εἰς τὴν κλίση τῶν σπημάτων τῶν πλείστον Σμητικῶν καὶ πολλῶν Ἀφρικανικῶν γλωσσῶν ἔχουν ἕνα γραμματικὸν τύπον διὰ τὸ δεύτερον πρόσωπον ἀμφοτέρων τῶν γενῶν, καὶ διὰ τὸ τρίτον δηλωνῶν κλπ.

Ἐξ ὅσων εἶπομεν μέγιστον τοῦδε, φαίνεται σαφῶς ὅτι ἡ θεμελιώσις τῆς ἀνθρωπίνης γλώσσας στηρίζεται εἰς φυσιολογικὰς, ψυχολογικὰς καὶ κοινωνικὰς παραγόντας. Ὁ ἱστορικὸς παράγον προστεθῆ ἐν ἐν τῇ ἐξέλιξει αὐτῆς, τούτων δὲ ἠκολούθησαν καὶ ἄλλοι πολλοί.

Μετὰ τὴν φωνητικὰ ὄργανα, πρώτη εἰς σημασίαν ἐργεταὶ ἡ ἀκοή, ἐναντι τῆς ὁποίας ἡ ὄρασις καὶ μετ' αὐτὴν ὁ αἶμα καὶ λοιπαὶ αἰσθητικὴ ἰσχύματα, εἰς σημερινῶς ὑποδεεστέραν θέσιν. Ἄνευ τῆς ἀκοῆς ἢ το ἀδύνατον νὰ δημιουργηθῇ καὶ ἐξελιχθῇ ἄσφαλτος λόγος. Ἡ αἰσθησις αὕτη συνέλαβε καὶ κατέστησε συνειδητὸν τῶν φθόγγων, τὸ στατικὸν στοιχεῖον τοῦ λόγου. Τὴν σύνδεσιν ἐντυπωσίων καὶ φθόνων ἐδοθήσασιν ἡ χειρῶν καὶ ὁ μορφοσμός, τὴ μεσολαβήσασιν τῆς ὄρασεως.

Ἡ χειρῶν καὶ ἡ μορφοσμός ἐπέτρεψαν σὲν τῶν γόνων, διότι ἡ συνειδητοποίησις τῶν φθόνων κατέστησε τὴν συνεργασίαν τῶν ὀλιγότροπων ἀναγκαίων. Εἰς τὴν γραμμῶν λόγον μάλιστα, μόνον εἰδίως ἐρευνητῆς δύναται νὰ διακρίνῃ τὰ γλωσσικὰ στοιχεῖα ἐκείνα, εἰς τὰ ὁποία ὑπολαμβάνει παλαιὰ συνεργατὰ τῶν ἐξωγλωσσικῶν αἰτίων παραγόντων. Τούτου δὲν σημαίνει ὅτι ἡ χειρῶν καὶ ὁ μορφοσμός ἔσαν καθ' ἑαυτὰ στοιχεῖα ἀνεπίδεκτα ἐξέλιξεως πρὸς δημιουργίαν ἀνθρώπου γλώσσας. Τούταντιόν ἡ γλώσσα τῶν κοινῶν ἀλλόλων, ἡ παντομία κλπ. ἀποδεικνύουν ὅτι ὁ ἀνθρώπος καὶ ἀνεῖ τοῦ ἀρθουμένου λόγου ἔδυνάται διὰ τῶν χειρῶν καὶ τῶν μορφοσμῶν νὰ δημιουργηθῇ μέσῳ συνεννοήσεως ἀξιολογητῶν.

Προετιμήθη ὅμως καὶ ἐπεβλήθη ἡ ἐναρμόσις γλώσσα, ἡ «ἐξελίξις» ὅπως τὴν ὀνομάζομεν, διότι τὰ ἀκούστα σημεῖα εἴτης, οἱ φθόγγοι, εἶναι ἀσυγκρίτως ἀνώτερα ἀπὸ τὰ ὄρατα σημεῖα (χειρῶν, μορφοσμοῦ) πρὸς παράστασιν τῶν αἰσθημάτων καὶ διανοημάτων τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ λόγοι τῆς προτιμήσεως εἶναι πολλοί, σπουδαιότατοι τῶν ὁποίων οἱ ἑξῆς: 1) Τίποτε δὲν ἐλκεῖ περισσότερο τὴν προσοχὴν, ὅσον ἡ ὑπὸ αἰφνιδίου φθόγγου προσβολῆ τοῦ ἀκουστικοῦ ὄργανου. 2) Διὰ τῆς ὄρασεως ἀποκτομεν γενικὴν εἰκόνα ἀντικειμένου τίνος, ἐνὸ εἰς τὴν ἀκοὴν μόνον διὰ τοῦ μερισμοῦ τῆς εἰκόνης εἰς τὰ μέλη αὐτῆς δύναται αὐτὴ νὰ ἀποτυπωθῇ καὶ καταστῆ σαφῆς εἰς τὸν ἀκούοντα. 3) Τρίτος καὶ σημαντικώτατος λόγος τῆς προτιμήσεως τοῦ ἐνάθρου λόγου εἶναι ὅτι, ἐνὸ τὰς χειρῶν, τὰς μορφοσμοῦ καὶ τὰς ἄλλας κινήσεις δυνάμεθα μόνον ὑπὸ τὸ αἶμα, ἐν τῷ πλῆσιον καὶ ἐν τῷ ἐμαυτοῦ νὰ ἀντιληφθῶμεν, τοὺς φθόνους ἀκούομεν καὶ ὑπὸ τὸ αἶμα καὶ ἐν σφαιρῶν μακρᾶς ἀποστάσεως καὶ ἐν τῷ ἀφανοῖς.

Ἀπ' ἧς στιγμῆς ἐγένοντο ἀμοιβαίως ἀντιληπτοὶ οἱ ἐκφωνοῦμενοι φθόγγοι καὶ συνήθησαν οἱ πρὸς ὀρασίμους ἐνοσίας, ἡ γλώσσα τοῦ ἀνθρώπου ἠκολούθησε τὰ διάφορα στάδια τῆς ἐξέλιξεως τῆς, κατὰ τὰ ὁποία συνεργατῆσαν πολλοὶ παράγοντες, οἱ ὅποιοι ὡδήγησαν εἰς τὴν σημερινὴν γλωσσικὴν ἀμοιρίαν καὶ τελειότητα εἰς τὴν ἰκανότητα αὐτῆς νὰ ἐκφράσῃ κάθε δυνάμει τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ.